

Några runstensfragment påträffades i september 1947 vid arbeten i en åker 250 m. SÖ om Värnsta huvudbyggnad; stenens ursprungliga plats har sålunda sannolikt varit i den s. k. Blackfjärdens västra kant. Sammanlagt elva delar av runstenen kunde upptäckas i åkern. Dessa fragment flyttades 85 m. åt NNV till den plats, där stenen sedan genom Riksantikvarieämbetets försorg lagades och restes.

Grå granit. Höjd 1,55 m., bredd 1,15 m. Ristningen är skickligt huggen med jämna, vackra linjer. Tyvärr är endast en obetydlig del av ristningsytan i behåll; inga runor ha bevarats.

Fyra små bitar av stenen, vilka icke kunde passas ihop med de övriga, förvaras nu på Syd-västra Upplands Kulturhistoriska Museum i Enköping. De fyra styckenas ristningsytor mäta a) 16×15 cm., b) 19×6 cm., c) 18×6 cm., d) $9 \times 3,5$ cm.

Den nyfunna runstenen har av allt att döma stått invid en väg, som på 1000-talet har sträckt sig från nuvarande Värnsta åt ÖNÖ över Blackfjärden. Om denna fjärd se S. B. F. Jansson i *UFT* (1948). I åkern påträffades nämligen en stenrad, som utgick från den plats, där runstensfragmenten upptäcktes. Stenläggningen visade sig vara 3,5—4 m. bred och var bevarad till en längd av 75 m. — Ö om den punkt, där stenraden nu slutade, ha enligt gårdsägarens uppgift stora stenmängder under årens lopp forslats bort ur åkern. Vägen ha korsat Blackfjärden på det smalaste stället. På andra sidan, Ö om den punkt, där runstensfragmenten upptäcktes, står Ramby-stenen (U 726), och någon km. åt NNÖ står Långarnö-stenen (U 735).

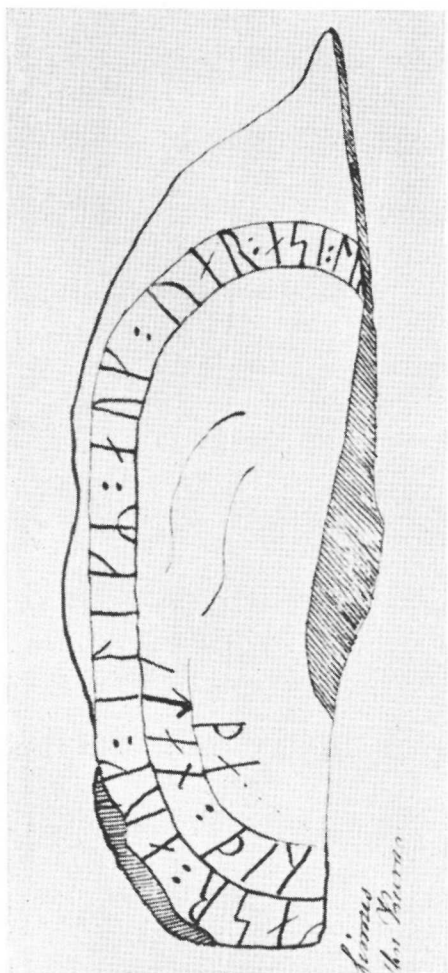

Fig. 153. U 718. Vallby kyrka.
Efter teckning av N. J. Ekdahl.

718. Vallby kyrka.

Litteratur: L 686. Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Vallby socken 1859 (ATA), Reseberättelse 1863 och 1865 (ATA); *UFT* h. 15 (1889), s. 354; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941 (ATA).

Avbildning: N. J. Ekdahl, teckning (i J. G. Liljegrens Fullständig Baitil, ATA).

Denna numera försvunna runsten nämnes första gången i Kyrkoinventarium 1829: »En del af en Runsten fanns år 1828 uti ingången till vapenhuset, hvilken på Herr Alex: Setons bekostnad blef uptagen och nu förvaras på kyrkogården.» Dybeck meddelar 1859, att stenen »vid en reparation för några år sedan blifvit inlagd och dold i muren» av Vallby kyrka. I reseberättelsen för år 1860 nämnes ej stenen, trots att han det året var sysselsatt med traktens fornlämningar. Däremot antecknar han i berättelsen för år 1863 följande: »Ett par nyfunne runstenar granskades, den ene i Wallby kyrkmur...» I reseberättelsen för år 1865 skriver Dybeck: »Jag tog från Selaön vägen öfver Mälaren till Uppland, och uppehöll mig till en början några dagar i Enköpingstrakten, der ett märkvärdigt Runstensfragment uppdagades i Vallby kyrka.» Det förefaller sålunda, som om stenen skulle ha »upptäckts» tre gånger. I *UFT* h. 15 (1889) citeras Dybecks första uppgift (1859), att stenen har blivit inlagd i kyrkomuren. Runstenen söktes förgäves vid inventeringen år 1941.

Inskrift (enligt N. J. Ekdahls teckning):

... ars : auk : ilikr : auk : uar : asi : li ... - tan : pi - ... pa ...
 5 10 15 20 25 30

I Kyrkoinventarium 1829 finnes följande uppgift och läsning: »Stenen som i Göransons Bautil ej finnes uptagen, har följande nästan utplånade runor:

... si - u ... alifr : auk : uar : asi : lu ... ania : nai
 5 10 15 20 25

Med stöd av dessa båda läsningar torde man kunna återge texten:

... ok Olæifr ok uar : asi letu ... stein þenna ...

»... och Olev och uarasi läto ... denna sten ...»

Båda läsningarna ge samma egendomliga namn **uar : asi**. Detta namn återfinnes på den runsten (Sö 210), som står rest vid Klippinge, Överselö sn. Avståndet mellan Vallby kyrka och den sörmländska runstenen är fågelvägen endast 1,5 mil, varför det är möjligt, att de båda namnen åsyfta samma person. Om namnen **uarkas**, **uarhas** oah **uarasi** se U 337, s. 72.

719. Folsberga, Vallby sn.

Pl. 59.

Litteratur: B 615, L 688, D 1: 76. J. Bureus, Fa 5 mellan n:r 433 och 434, Fa 10: 1 n:r 105; Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal (i Peringskiölds Monumenta 3); J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 38; C. F. Palmquist, Brev den 19/10 1827 till A. Seton (i J. G. Liljegrens brevsamling, ATA); R. Dybeck, Vallby socken (ATA); UFT h. 15 (1889), s. 355; S. Lindqvist, Jarlabankesläktens minnesmärken (i: Nordiska arkeologmötet 1922), s. 138; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 47; Handlingar i ATA (4600/26, 638/27, 5261/45).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10: 1); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 4 och B 615); Dybeck, D 1: 76; J. H. Söderlund, foto 1926 (ATA).

Runstenen står 20 m. NNÖ om mangårdsbyggnaden till Folsberga n:r 1, i västra kanten av vägen Eka—Skälby, vid det knä som landsvägen bildar vid Folsberga. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Ängsö».

Rhezelius anger stenens plats vara »På Fälbärga giärde». Ransakningarna: »J Folsberga Norrgiärdet een Runsteen medh Skriffit på, ligger omkull, wid pass een Mans högh.» Hadorphs Resejournal: »Folsberga wid vägen.» På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes bläckanteckningen: »Follberga i Walby sochn» (B 615 och L 688: »Falsberga»). I ett brev (år 1827) till A. Seton omtalar C. F. Palmquist, att »Runstenarne i Wallby äro upreste, till och med en 3^{die} som låg i Wallby bys giärde». Den sistnämnda »runstenen» är med all sannolikhet en av de bautastenar, som stå omkring 700 m. NÖ om Vallby kyrka.

I sin redogörelse för fornminnen i Vallby socken 1859 (ATA) skriver Dybeck: »Stenen vid Falsberga ... känner för närvarande ingen.» I en något senare rapport, som också har överskriften »Vallby socken», meddelar emellertid Dybeck: »Invid och norr om Folsberga ligger en runsten.» I Sveriges runurkunder anges, att stenen »står invid vägen norr om byn». — J. H. Söderlund rapporterar år 1926, att runstenen låg »på själva landsvägsrenen vid Folsberga by». Söderlund fortsätter: »Med nutida vägförbättringsmaskiner låg den farligt till, emedan vägskraporna gled mot stenens ristade sida. Hade den fått legat några år, är det säkert att stenens bildsida blivit nött och mera otydlig än vad den nu är. Jag vidtalade fornminnesvårdaren i Vallby sn ... att vara behjälplig att resa stenen ... Man var nödsakad att uppgräva vägens